РОЗДІЛ 4

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 658.114.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/6-85-15>

Аносова О. С.

Університет митної справи та фінансів

МЕТОДИЧНЕ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЯКОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ

Розглянуто переваги та обмеження щодо використання акціонерної форми організації підприємництва, що визначають нагальність питань оцінювання якості корпоративного управління. Узагальнено характеристики методичних підходів та інструментального забезпечення оцінювання якості корпоративного управління в акціонерному товаристві. Установлено характерні особливості методичних положень та інструментального забезпечення, що визначають можливості та обмеження щодо оцінювання якості корпоративного управління. Обґрунтовано доцільність реалізації трирівневого підходу до оцінювання якості корпоративного управління в акціонерному товаристві. Визначено необхідність розроблення кодексу корпоративного співробітництва як стрижневого елементу забезпечення якості корпоративного управління в акціонерному товаристві.

Ключові слова: акціонерне товариство, корпорація, корпоративні відносини, корпоративне управління, якість корпоративного управління, оцінка.

Постановка проблеми. Корпоративні підприємства (акціонерні компанії та інші види господарських товариств) у сучасних умовах являють собою стрижневий та визначальний елемент організації суспільного виробництва. Надзвичайне поширення використання акціонерної форми впорядкування колективної господарської активності прямо визначається вагомістю притаманних цій формі переваг, реалізація яких дає можливість найбільш повного продуктивного розкриття економічного потенціалу співробітництва учасників корпоративного підприємства. До складу найбільш значущих переваг такого роду слід віднести здатність акціонерної форми господарювання щодо майже необмеженого збільшення масштабів діяльності та нелімітованого пайового залучення зовнішніх капітальних ресурсів, господарську автономію корпорації та обмеженість відповідальності акціонерів за зобов'язаннями товариства, можливість забезпечення професійного та компетентного керівництва незалежно від структури акціонерного володіння та ін. З іншого боку, розмаїття та багатоаспектність інтересів та прагнень учасників корпоративних відносин (стейкхолдерів) в акціонерному товаристві (АТ) визначає неминучість виникнення та загострення конфліктних ситуацій між ними, зростання ризиків невіправданого відсторонення власників від участі у розпорядженні капіталом АТ, збільшення небезпеки зловживань і ущемлення законних прав акціонерів та ін. Необхідною умовою для повного використання потенціалу підвищення ефективності господарювання, закладеного в акціонерній формі організації підприємництва, а також щодо запобігання відповідним негативним проявам слід уважати формування належного та якісного механізму корпоративного управління АТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти оцінювання якості корпоративного управління в акціонерних товариствах розглядалися в трудах вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як С. Бабаларов [10], М. Бурмака [4], П. Ворман [14], М. Гібсон [18], К. Девіс

[16], Б. Кінгсбари [16], Д. Крічтон-Міллер [14], Д. Леонов [4], Т. Момот [6], О. Мука [7], Х. Обельницька [8], О. Попов [11], А. Фішер [16], С. Чернов [13], М. Юрса [4] та ін. Теоретичне обґрунтування рекомендацій щодо оцінки якості корпоративного управління було спрямоване на визначення раціональності організаційного устрою системи корпоративних відносин та забезпечення продуктивності реалізації управлінських рішень у сфері забезпечення сталого економічного зростання акціонерних товариств. Сформовані в рамках сучасних наукових досліджень даної проблематики концептуальні положення стали основою для розроблення цілої низки методик рейтингування та ранжування корпорацій ([1; 9; 11; 12; 15; 17; 20; 21] та ін.), формування системи показників та індикаторів оцінки корпоративних ризиків ([4; 14; 16] та ін.), визначення стану потенціалу корпоративного розвитку ([6; 7; 10; 11; 13; 18] та ін.). Використання запропонованих методичних підходів у цілому дає змогу суттєво підвищити інвестиційну привабливість та збільшити капіталізацію акціонерних товариств, що впроваджують найкращі якісні практики корпоративного управління, а також забезпечити належну гармонізацію й усебічне узгодження інтересів та очікувань учасників корпоративних відносин (стейкхолдерів).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте слід відзначити, що притаманне складному господарському устрою акціонерних товариств надмірне розмаїття аспектів (економічних, виробничих, соціальних, культурних та ін.) процесу співробітництва учасників корпоративних відносин значно утруднює адекватну та належну ідентифікацію проблем та перешкод щодо формування ефективно діючих механізмів корпоративного управління. З іншого боку, управлінське впорядкування відносин стейкхолдерів у конкретному акціонерному товаристві являє собою невід'ємний складник та органічне відображення поточного стану національної системи корпоративного управління. Тому оцінка

раціональності організаційного устрою АТ та аналіз ефективності процедур і процесів прийняття управлінських рішень у сфері акціонерного розвитку обов'язково мають урахувати можливості та обмеження з боку детермінант середовища корпоративних відносин. Окрім того, на додаткову увагу заслуговують питання, пов'язані з урахуванням під час розгляду питань забезпечення якості корпоративного управління також порівняльно-бенчмаркінгових та динамічних аспектів упорядкування відносин стейкхолдерів в акціонерному товаристві.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є узагальнення методичних підходів до оцінювання

якості корпоративного управління в акціонерному товаристві та розроблення рекомендацій щодо інструментального забезпечення вдосконалення організаційного забезпечення корпоративних відносин.

Виклад основного матеріалу. Переконливим відображенням актуалізації питань оцінювання та забезпечення якості корпоративного управління слід вважати формування великого розмаїття сучасних підходів, у рамках яких здійснюється узагальнення різних аспектів організації та управління акціонерними товариствами (табл. 1). При цьому до складу найбільш характерних і своєрідних властивостей проблемної сфери, що

Таблиця 1

Характеристика методичних підходів та інструментального забезпечення оцінювання якості корпоративного управління в акціонерному товаристві

Підхід	Зміст підходу	Складові оцінювання
1	2	3
Рейтинг Standard & Poor's [20]	Дворівнева оцінка (на національному та корпоративному рівні; 10-бальна шкала) практик дотримання принципів корпоративного управління ОЕСР [2] із використанням як відкритої, так і конфіденційної інформації	Структура власності Відносини між фінансово зацікавленими особами Фінансова прозорість і розкриття інформації Діяльність ради директорів
Рейтинг Brunswick Warburg [1, с. 3–21]	Упорядкування інтегральних оцінок ризиків, пов'язаних з організацією корпоративних відносин та корпоративним управлінням. Рейтинг нараховується як штрафні бали за 8 категоріями, 20 субкатегоріями; оцінки за зростанням ризиків від 1 до 75 балів; діапазони (0...17); (>17...35); (>35...72)	Структура акціонерної власності Прозорість процедур управління Умови обігу акцій Умови реєстрації прав власності Фінансовий стан та ризики банкрутства Інтеграційна динаміка Фінансове управління Склад вищих органів управління Ініціативи з корпоративного управління Трансфертне ціноутворення
Рейтинг Euromoney [15]	Ранжування за 100-бальною шкалою (за результатами дистанційно наданих відповідей керівництва корпорацій, що діють на ринках, що розвиваються, за 22 питаннями) з урахуванням оцінок впливу національних режимів регулювання	Прозорість акціонерного володіння Фінансова прозорість операцій Структура вищих органів корпорації та практик корпоративного управління Практики взаємодії з акціонерами Узгодженість інтересів керівництва корпорації та акціонерів
FTSE4Good Index Series [17]	Глобальний багатокритеріальний (60 індикаторів) індекс (5-бальна шкала оцінювання)	Корпоративна політика Соціальна політика Екологічна політика
Рейтинг ISS [19]	Індексна оцінка за відкритими джерелами інформації відповідності стану корпоративного управління щодо стандартних критеріїв; індексне порівняння корпорацій зі схожими показниками капіталізації (у галузевому або груповому вимірі)	Структурна побудова органів управління Результати фінансового аудиту Корпоративна нормативна база Винагородження керівництва Виконання фінансових планів Інсайдерське акціонерне представництво Компетентність керівництва
DR-Рейтинг Deminor [21]	Рейтингова оцінка (за 10-бальною шкалою) відкритої та добровільно наданої корпораціями інформації щодо дотримання стандартів корпоративного управління	Права та обов'язки акціонерів Механізм передачі прав власності Структурна побудова та практики роботи вищих органів управління Прозорість роботи органів управління
Індикатори LCGI. К. Девіс та ін. [16]	Узагальнення (за 10-бальною шкалою) параметрів набору індикаторів, що відображають стан корпоративних відносин	Структура вищих органів управління Права голосування Прозорість корпоративних відносин Захист прав власності
Рейтинг «РА-Експерт» [5, с. 3–36]	Рейтингування (з виділенням класів) на основі зваженої суми оцінок (як безперервних, так і дискретних; з урахуванням бенчмаркової чутливості) стану факторів, взятих у діапазоні від (-1) до (+1)	Позиціонування корпорації Органи управління і контролю Інформаційна прозорість Права власників та інших стейкхолдерів Фактори підтримки Стрес-фактори

Продовження Таблиці 1

1	2	3
Рейтинг CORE (ICLG) [12]	Узагальнення інформації (отриманої з відкритих джерел та за запитами міноритарних акціонерів) відповідно до принципів корпоративного управління ОЕСР [2] за 6 параметрами з урахуванням встановлених вагових коефіцієнтів в межах 100-бальної шкали	Розкриття інформації
		Структура акціонерного капіталу
		Структура, повноваження, організація, контроль доброчесності в діяльності вищих органів управління
		Права та повноваження акціонерів
		Відсутність ризиків
		Історія корпоративного управління
Рейтинг РА «Кредит-Рейтинг» [9]	Позиціонування інтегральної оцінки показників, отриманих з відкритих та не публічних (надійних) джерел, що розкривають різні аспекти організації корпоративних відносин	Структура власності корпорації
		Стан дотримання прав акціонерів та інших учасників корпорації
		Механізми управління та контролю
		Якість розкриття інформації
IBI-Rating [11]	Узагальнення оціночних параметрів відповідності корпоративного управління в акціонерному товаристві щодо визначених стандартів для встановлення рівня потенційних ризиків акціонерів та стейкхолдерів за чотирьохрівневою багатомірною шкалою	Забезпечення прав акціонерів, стейкхолдерів
		Повноваження наглядової ради
		Організація управління, аудит і контроль
		Розкриття інформації та прозорість
		Власні ініціативи і взаємодія з регулятором
Індекс CGA. УІРФР [4, с. 79–85]	Інтегральне (сумарне) визначення отриманих за результатами експертного опитування індексних оцінок (з урахуванням вагових коефіцієнтів), сформованих відповідно до принципів корпоративного управління ОЕСР [2]	Рівень розвитку корпоративного права та нормативної бази корпоративних відносин (індекс CGA1)
		Регуляторний державний вплив на корпоративне управління (індекс CGA2)
		Рівень корпоративного управління в акціонерних товариствах (індекс CGA3)
Індекс CGR. Д. Крічтон-Міллер, П. Ворман [14]	Визначення (на основі експертного опитування керівництва акціонерних компаній) індексу оцінки ризиків втрат інвесторів від неправомірних практик корпоративного управління в діапазонах: (0-5) – дуже високий, (11-20) – помірний, (21-28) – низький	Оцінка нормативної бази корпоративного управління
		Оцінка правових практик (арбітраж, незалежність суду, ефективність виконання судових рішень)
		Оцінка регуляторних практик (ефективність державного регулювання)
		Оцінка «етичного покриття»
Індикатор якості. Д. Гібсон [18, с. 231–250]	Економетрична модель, заснована на порівнянні показників акціонерної компанії із параметрами виявленої залежності характеристик побудови та параметрів функціонування вищих органів управління та динаміки результатів діяльності корпорацій, що були резидентами країн з економікою, що розвивається	Обсяг продаж та прибуток корпорації
		Структура та обсяги заборгованості
		Структура акціонерної власності
		Представництво акціонерів в управлінні
		Процедури та режими прийняття корпоративних рішень
		Економічні параметри прийнятих вищими органами управління рішень
Рейтинг якості Т. Момот [6, с. 143–148]	Рейтингова оцінка за тривірневим (диференційованим відповідно до виявлення ознак повноти та доступності джерел використовуваної інформації) інтегральним узагальненням множини показників, що відображають потреби інвесторів та інших стейкхолдерів відносно забезпечення якості корпоративного управління	Кадрова складова вищого керівництва
		Розкриття інформації та прозорість
		Права акціонерів
		Структура акціонерного капіталу
		Діяльність наглядової ради
		Діяльність виконавчого органу
		Контроль над фінансово-господарською діяльністю акціонерного товариства
Методика МФК (IFC) [10, с. 35–56]	Узагальнена оцінка раціональності побудови та якості функціонування вищого виконавчого органу (ради директорів) корпорації за результатами анкетування стейкхолдерів та вивчення відкритої інформації	Дотримання інтересів інших учасників та корпоративна соціальна відповідальність
		Повнота нормативної регламентації та організаційного забезпечення діяльності ради директорів
		Персональне представництво та розподіл відповідальності між членами ради
		Показники діяльності окремих членів ради директорів
Індикатор якості. С. Чернов [13, с. 50–55]	Узагальнення значень (24 параметри) та позиціонування в площині матриці пріоритетів, площина якої сформована оцінками відповідності щодо стандартів найкращих практик корпоративного управління та індивідуальної значущості параметрів	Структура акціонерного капіталу та прозорість акціонерного володіння
		Структура та ефективність ради директорів
		Фінансова прозорість, розкриття інформації та аудит
		Історія корпоративного управління

Джерело: сформовано автором на основі [1; 4–6; 9; 11–21]

розглядається, необхідно насамперед віднести надзвичайну широту сфер використання відповідних теоретичних положень та методичних рекомендацій, що охоплюють питання оцінки якості корпоративного управління на всіх рівнях економічної системи суспільства: глобальному (визначення належності діяльності корпорацій щодо імперативів стійкого розвитку), національному (урахування впливу інституціонального середовища та державного регулювання корпоративних відносин на ефективність функціонування акціонерних товариств), підприємницькому (ідентифікація інвестиційних ризиків та визначення привабливості АТ для інвестування, організаційне структурування органів управління корпорацій, захист прав та забезпечення інтересів стейкхолдерів та ін.). З іншого боку, доцільним здається виділити та узагальнити спільні особливості використовуваних при цьому методичних положень та наявного інструментального забезпечення, що зумовлюють можливості та обмеження щодо оцінювання якості корпоративного управління.

По-перше, слід відзначити методологічну єдність підходу до виявлення сутності та розгляду алгоритму оцінки якості корпоративного управління як міри відповідності стану певного набору заздалегідь визначених параметрів та характеристик організаційного устрою та управлінського механізму акціонерного товариства щодо належних стандартів та найкращих практик. Найчастіше (як на це прямо наголошується у [4; 12; 20] або як це передбачається майже в усій решті інших підходів) до складу такого роду вимог відносять необхідність беззастережного дотримання акціонерними товариствами принципів корпоративного управління, прийнятих у державах, які належать до Всесвітньої організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [2]. Проте слід підкреслити, що узагальнюючий та засадничий характер формулювання зазначених принципів (з огляду на започаткування таким чином системного оформлення інституціонального підґрунтя корпоративних відносин у цілому) визначає обов'язкову необхідність деталізації та конкретизації вимог щодо побудови механізму корпоративного управління.

Формалізація та стандартизація принципових засад упорядкування корпоративного співробітництва стейкхолдерів у конкретному акціонерному товаристві може бути суттєво утруднена через наявність ризиків прояву опортуністичної поведінки осіб, які приймають рішення, щодо закріплення неоднозначних або прямо дискримінаційних щодо інтересів інших учасників норм та правил регулювання корпоративної взаємодії. Гострота виявлення небезпеки такого роду секреції та упередженості прямо може бути обмежена, з одного боку, суб'єктивною доброчесністю дій власників ключових важелів корпоративного контролю, а з іншого – здатністю інших стейкхолдерів щодо належного захисту власних інтересів. При цьому вплив державного регулювання на процеси впорядкування корпоративного співробітництва лімітується тільки повноваженнями щодо забезпечення дотримання прямих законодавчо закріплених норм і правил. Але реальні практики корпоративної взаємодії виходять далеко за межі обов'язкових нормативних приписів. Таким чином, має місце виникнення певної парадоксальної ситуації, у рамках розвитку якої досягнення високого рівня якості корпоративного управління стає необхідною умовою для оформлення відповідних стандартів оцінювання.

По-друге, нагальність вимог щодо вирішення розглянутої вище проблеми є надзвичайно актуальною перш за все для умов трансформаційної економіки, яка розвивається та в якій далеко не завершено процес утворення потужного акціонерного сектору. Для корпорацій, що є резидентами економічно розвинених країн світу, зазначені труднощі суттєво полегшуються через вирішальну роль позитивного впливу високоорганізованого фондового ринку, через який здійснюється реалізація однієї з ключових переваг акціонерної форми господарювання (розширення доступу до зовнішніх джерел залучення інвестицій та здатність щодо безперешкодного збільшення ринкової вартості АТ). Проте для умов економіки, що розвивається, з високими інвестиційними та підприємницькими ризиками такий вплив детермінант ринку капіталів є вкрай лімітованим. Результативність оцінювання якості корпоративного управління буде прямо визначатися чутливістю використовуваних при цьому методичних підходів та інструментального забезпечення щодо урахування порівняльно-бенчмаркінгових аспектів організації не тільки в площині встановлення досконалості інституціонального підґрунтя корпоративних відносин (як це, наприклад, здійснюється у [1; 15; 17; 20]), а й у набагато більш широкому контексті урахування динаміки розвитку національного господарства у цілому, що передбачає проведення надзвичайно масштабних, трудомістких, витратних аналітичних процедур спеціалізованими консалтинговими підприємствами (так, як це передбачено у [4; 14; 19]). Отже, для окремого акціонерного товариства, що свідомо та цілеспрямовано орієнтується на поліпшення практик корпоративного управління, урахування відзначених бенчмаркінгових аспектів буде надзвичайно утрудненим або навіть повністю неможливим (без додаткових значних витрат).

По-третє, розмаїття сфер взаємодії учасників корпоративних відносин, різноспрямованість базових інтересів та цільових орієнтирів також визначають суттєвість зростання вимог щодо забезпечення необхідності включення широкого кола додаткових вимог відносно якості корпоративного управління. Проте значущість та важливість дотримання стандартів та норм, що прямо і безпосередньо не стосуються питань організації управлінських процесів, але певною мірою все ж таки відображають специфіку виникнення та особливості виявлення прагнень окремих груп стейкхолдерів, також визначаються конкретними соціально-економічними умовами розвитку та обставинами функціонування акціонерного товариства. Зокрема, такого роду мінливість вимог слід уважати притаманною щодо беззастережності виконання вітчизняними корпораціями вимог щодо рівного расового та тендерного представництва (безумовно, базових із погляду захисту прав людини та повністю обов'язкових для корпорацій в економічно розвинених країнах) порівняно, наприклад, із не менш фундаментальними правами на забезпечення належного рівня добробуту та якості життя, реалізація яких у сучасних кризових умовах потребує жорсткого підходу до продуктивної зайнятості. Окрім того, розмаїття критеріїв оцінювання якості корпоративного управління визначає поширеність використання експертних оціночних суджень та достатньо нечітких параметрів оцінювання (наприклад, «історія корпоративного управління» у [12; 13] або «ініціативи з корпоративного управління» у [1; 11]

та ін.), що також не є сприятливим підґрунтям для розроблення універсальних методичних положень.

З огляду на наявність зазначених перешкод та обмежень щодо використання наявного методичного та інструментального забезпечення здається доцільною реалізація трирівневого підходу до оцінювання якості корпоративного управління в акціонерному товаристві. У рамках такого підходу на першому рівні пропонується здійснювати узагальнення характеристик, параметрів та особливостей корпоративних відносин у межах середовища господарської активності акціонерного товариства (через використання традиційних методик та відкритих інформаційних джерел). На другому рівні аналітичного забезпечення передбачається формування комплексу локально діючих норм і правил (внутрішній кодекс) корпоративного співробітництва, в яких буде публічно зафіксовано склад прямих зобов'язань АТ у даній сфері. Таким чином, найкращі практики організації та регулювання корпоративних відносин мають знаходити відображення у такого роду кодексі корпоративної поведінки. Установлення повноти відображення та порівняльна характеристика положень розробленого кодексу з прийнятими стандартами організації корпоративних відносин являють собою другий рівень оцінки якості корпоративного управління. Вихідним етапом оцінювання на третьому рівні стане виокремлення повного (змістовно належного щодо декларованих у кодексі корпоративної поведінки стандартів) набору показників результатів діяльності акціонерного підприємства, характеристик організаційної побудови та параметрів функціонування вищих органів управління АТ.

Порівняння фактично досягнутого рівня зазначених показників щодо зобов'язань, публічно оформлених у кодексі корпоративної поведінки, дасть змогу забезпечити комплексність та завершеність підходу до оцінки якості корпоративного управління акціонерним товариством.

Висновки і пропозиції. Обґрунтовано доцільність реалізації трирівневого підходу до оцінювання якості корпоративного управління в акціонерному товаристві: на першому рівні – узагальнення характеристик, параметрів та особливостей корпоративних відносин у межах середовища господарської активності акціонерного товариства; на другому рівні – встановлення повноти відображення та порівняльна характеристика положень кодексу корпоративного співробітництва (в якому публічно зафіксовано склад прямих зобов'язань у даній сфері) із прийнятими стандартами організації корпоративних відносин; на третьому рівні – порівняння фактично досягнутого рівня показників діяльності щодо зобов'язань, публічно оформлених у кодексі корпоративної поведінки. Реалізація поданого підходу дасть змогу забезпечити комплексність та завершеність підходу до оцінки якості корпоративного управління акціонерним товариством.

Напрями подальших досліджень питань забезпечення якості корпоративного управління в акціонерних товариствах будуть пов'язані з розробленням рекомендацій щодо вдосконалення нормативного підґрунтя відносин стейкхолдерів у площині належного структурування та змістовного наповнення локальних внутрішньокорпоративних правил та регламентів поведінки (корпоративних кодексів).

Список використаних джерел:

1. Аналіз корпоративного управління. Москва : Brunswick UBS Warburg. 2002. 24 с.
2. Відтворення принципів ОЕСР у чинному законодавстві України. Міжнародна фінансова корпорація: Проєкт «Корпоративного управління в Україні». Матеріали семінару: Тема 1 «Сутність та принципи корпоративного управління. Харків : МФК, 2000. 90 с.
3. Інститут корпоративного права и управления. CORE – Рейтинг. URL: <http://www.iclg.ru/rurating11> (дата звернення: 11.12.2020).
4. Леонов Д., Бурмака М., Юрса М. Індекс корпоративного управління в Україні: методологічні засади обчислення. *Ринок цінних паперів України*. 2007. № 7–8. С. 73–86.
5. Методология присвоения рейтингов качества управления. Москва : РА-Эксперт. 36 с. URL: <https://www.raexpert.ru/docbank/e0c/55d/2bc/0e01a2c3a5459f7ec8d70c6.pdf> (дата звернення: 11.12.2020).
6. Момот Т.В. Якість корпоративного управління: міжнародний досвід і національні перспективи. *Коммунальное хозяйство городов*. 2005. Вип. 65. С. 143–148.
7. Мукан О.В. Рейтингування систем корпоративного управління. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2006. № 567. С. 115–123.
8. Обельницька Х.В. Оцінка якості корпоративного управління у системі контролінгу підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. Вип. 794. С. 281–288.
9. Основные подходы к присвоению рейтинга корпоративного управления. Рейтинговое агентство «Кредит-Рейтинг». URL: https://www.credit-rating.ua/img/st_img/Methodology/12.07.2011/rku_method.pdf (дата звернення: 11.12.2020).
10. Оценка эффективности Совета директоров. Пособие для собственников и должностных лиц компаний / С. Бабаларов и др. Бишкек : Душанбе : IFC, 2013. 74 с.
11. Попов О.Є. Складові оцінки корпоративного управління в акціонерному товаристві. *Торгівля і ринок України*. 2008. Вип. 26. Т. 1. С. 338–343.
12. Рейтингове агентство IBI-Rating. Методология рейтингової оцінки корпоративного управління. URL: <http://ibi.com.ua/UK/pravila-ta-reguljuvannja-upravlinnya-rejtinguvannyam-metodologiya/> (дата звернення: 11.12.2020).
13. Чернов С.С. Показатели оценки качества корпоративного управления с точки зрения миноритарных акционеров. *Бизнес. Образование. Право*. 2011. № 3. С. 50–55.
14. Crichton-Miller D., Worman P.B. Seeking a structured approach to assessing Corporate Governance Risk in Emerging Markets. Washington : Institute of International Finance, 1999.
15. Euromoney. Country risk. Methodology. URL: <https://www.euromoneycountryrisk.com/methodology> (дата звернення: 11.12.2020).
16. Davis K., Fisher A., Kingsbury B. Governance by Indicators : Global Power through Quantification and Rankings. Oxford : Oxford University Press. 2015. 504 с.
17. FTSE4Good Index Series. URL: <https://www.ftserussell.com/index> (дата звернення: 11.12.2020).
18. Gibson M.S. Is corporate governance ineffective in emerging markets? *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. 2003. № 38(1). P. 231–250.
19. Institutional Shareholder Services. Improve Governance Ratings. URL: <https://www.isscorporatesolutions.com/improve-governance-ratings/> (дата звернення: 11.12.2020).

20. S&P Global Ratings. Критерии и методология. URL: https://www.standardandpoors.com/ru_RU/web/guest/ratings/ratings-criteria/-/articles/criteria/corporates/filter/all (дата звернення: 11.12.2020).
21. The Deminor Group. Shareholder and Governance Service. URL: <https://sgs.deminor.com/en> (дата звернення: 11.12.2020).

References:

1. *Analiz korporatyvnoho upravleniya* (2002)/ [Analysis of corporate governance] Moscow: Brunswick UBS Warburg. 24 p.
2. *Vidtvorennya pryntsyipiv OESR u chynnomu zakonodavstvi Ukrainy. Mizhnarodna finansova korporatsiya: Proekt «Korporatyvnoho upravlinnya v Ukraini»*. *Materyaly Semynaru: Tema 1 «Sutnist ta pryntsyipy korporatyvnoho upravlinnya*. (2000) [Adopting the principles of the OECD to the official legislation of Ukraine. International Finance Corporation: Project "Corporate Governance in Ukraine". Materials for the Seminar: Topic 1 "The essence and principle of corporate governance"]. Kharkiv: MFK. 2000. 90 p.
3. Ynstytut korporatyvnoho prava y upravleniya. CORE – Reytynh [Institute of Corporate Law and Governance. CORE – Rating]. Available at: <http://www.iclg.ru/rurating11> (accessed 11 December 2020)
4. Leonov D., Burmaka M., Yursa M. (2007) Indeks korporatyvnoho upravlinnya v Ukraini: metodolohichni zasady obchysleniya. [The index of corporate governance in Ukraine: methodological ambushes of the calculation]. *Rynok tsinnykh papieriv Ukrainy*, no. 7–8, pp.73–86.
5. Metodolohyya prysvoenyia reytynhov kachestva upravleniya [Methodology for assigning management quality ratings]. Moscow: RA-Ékspert. 36 p. Available at: <https://www.raexpert.ru/docbank//e0c/55d/2bc/0e01a2c3a5459f7ec8d70c6.pdf> (accessed 11 December 2020).
6. Momot T.V. (2005) Yakist korporatyvnoho upravlinnya: mizhnarodnyy dosvid i natsionalni perspektyvy [The strength of corporate governance: international awareness and national perspectives]. *Kommunalnoe khozyaystvo horodov*, vol. 65, pp. 143–148.
7. Mukan O.V. (2006) Reytynhuvannya system korporatyvnoho upravlinnya [Rating of corporate governance systems]. *Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennya ta problemy rozvytku*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, no. 567, pp. 115–123.
8. Obelnytska Kh.V. (2014) Otsinka yakosti korporatyvnoho upravlinnya u systemi kontrolinhu pidpryyemstva [Assessment of the quality of corporate governance in the control systems of the enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, vol. 794, pp. 281–288.
9. Osnovnye podkhody k prysvoenyiu reytynha korporatyvnoho upravleniya. Reytynhovoe ahentstvo «Kredyt-Reytynh» [Main approaches to assigning a corporate governance rating]. Available at: https://www.credit-rating.ua/img/st_img/Methodology/12.07.2011/rku_method.pdf (accessed 11 December 2020).
10. Otsenka efektyvnosti Soveta dyrektorov. Posobyе dlya sobstvennykh y dolzhnostnykh lyts kompanyy [Assessment of the effectiveness of the Board of Directors. A guide for owners and officers of companies] (2013) / S. Babalarov y dr. Bishkek-Dushanbe: IFC. 74 p.
11. Popov O.Ye. (2008) Skladovi otsinky korporatyvnoho upravlinnya v aktsionernomu tovarystvi [Warehouse estimates of corporate governance in a joint stock company]. *Torhivlya i rynek Ukrainy: temat. zb. nauk. pr.*, vol. 26, t. 1, pp. 338–343.
12. Reytynhove ahentstvo IBI-Rating. Metodolohiya reytynhovoyi otsinky korporatyvnoho upravlinnya [Rating agency IBI-Rating. Methodology of the rating assessment of corporate governance]. Available at: <http://ibi.com.ua/UK/pravilata-reguljuvannja-upravlinnya-rejtinguvannyam-metodolohiya/> (accessed 11 December 2020).
13. Chernov S.S. (2011) Pokazateli otsenki kachestva korporativnogo upravlennya s tochki zreniya minoritarnykh aktsionerov [Indicators for assessing the quality of corporate governance from the point of view of minority shareholders]. *Biznes. Obrazovaniye. Pravo*, no. 3, pp. 50–55.
14. Crichton-Miller D., Worman P.B. (1999) Seeking a structured approach to assessing Corporate Governance Risk in Emerging Markets. Washington: Institute of International Finance.
15. Euromoney. Country risk. Methodology. Available at: <https://www.euromoneycountryrisk.com/methodology> (accessed 11 December 2020).
16. Davis K., Fisher A., Kingsbury B. (2015) Governance by Indicators: Global Power through Quantification and Rankings. Oxford: Oxford University Press. 504 p.
17. FTSE4Good Index Series. Available at: <https://www.ftserussell.com/index> (accessed 11 December 2020).
18. Gibson M.S. (2003) Is corporate governance ineffective in emerging markets? *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, no. 38(1), pp. 231–250.
19. Institutional Shareholder Services. Improve Governance Ratings. Available at: <https://www.isscorporatesolutions.com/improve-governance-ratings/> (accessed 11 December 2020).
20. S&P Global Ratings. Kriterii i metodologiya. Available at: https://www.standardandpoors.com/ru_RU/web/guest/ratings/ratings-criteria/-/articles/criteria/corporates/filter/all (accessed 11 December 2020).
21. The Deminor Group. Shareholder and Governance Service. Available at: <https://sgs.deminor.com/en/> (accessed 11 December 2020).

Аносова Е. С.

Университет таможенного дела и финансов

МЕТОДИЧЕСКОЕ И ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ

Резюме

Рассмотрены преимущества и ограничения для использования акционерной формы организации предприятия, которые определяют актуальность вопросов оценки качества корпоративного управления. Обобщены характеристики методических подходов и инструментального обеспечения оценки качества корпоративного управления в акционерном обществе. Установлены характерные особенности методических положений и инструментального обеспечения, определяющие возможности и ограничения по оценке качества корпоративного управления. Обоснована целесообразность реализации трехуровневого подхода к оценке качества корпоративного управления в акционерном обществе. Определена необходимость разработки кодекса корпоративного сотрудничества как стержневого элемента качества корпоративного управления в акционерном обществе.

Ключевые слова: акционерное общество, корпорация, корпоративные отношения, корпоративное управление, качество корпоративного управления, оценка.

Anosova Olena

University of Customs and Finance

METHODICAL AND INSTRUMENTAL SUPPORT FOR ASSESSING THE CORPORATE GOVERNANCE QUALITY IN A JOINT-STOCK COMPANY

Summary

The urgency of corporate governance quality assessment has been defined due to considering the advantages and limitations of using the joint-stock form of business organization. It has been proved that the company organizational structure rationality assessment and procedures and decision-making processes effectiveness analysis in joint-stock development must take into account the opportunities and limitations of the corporate relations determinants. The characteristics of methodical approaches and instrumental support for assessing the corporate governance quality in a joint-stock company have been summarized. Characteristic features of methodological provisions and tools that determine the opportunities and limitations for assessing the corporate governance quality at the global, national, business levels have been revealed. The practicality of implementing a three-level approach to assessing the corporate governance quality in a joint-stock company has been justified. The necessity to formalize the company's publicly recorded direct obligations in the field of corporate relations within the corporate behavior code has been proved. At the first level of evaluation, it is proposed to generalize the characteristics, parameters, and features of corporate relations within the company economic activity. The second level of evaluation consists of procedures for determining the reflection completeness and comparing the characteristics of Code of Corporate Cooperation provisions, which publicly records the direct obligations composition in this area, with accepted corporate relations standards. The third level of evaluation compares the achieved level of performance indicators for the obligations publicly stated in the corporate conduct code. The need to develop a corporate cooperation code as a core element of the corporate governance quality determination process in the joint-stock company has been defined. It has been proved that the proposed approach implementation will ensure the complexity and completeness of the approach to assessing a joint-stock company's corporate governance quality.

Keywords: joint-stock company, corporation, corporate relations, corporate governance, corporate governance quality, evaluation.